

१. तलका प्रश्नको उत्तर दिनुहोस्:

(क) प्रत्येक तहका सरकारका मुख्य १०, १० ओय अधिकारको सूची तयार पार्नुहोस् ।

उत्तर: नेपालको संविधानमा सङ्घीय, प्रदेश र स्थानीय सरकारका काम, कर्तव्य र अधिकार तोकिएको छ । अनुसूची ९ मा सङ्घ, प्रदेश र स्थानीय अधिकार सूचीको व्यवस्था गरिएको छ । अनुसूची ९ को अधिकार तीनओटै सरकारले कानून बमोजिम प्रयोग गर्न पाउछन् । ती अधिकारहरू निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ ।

सङ्घीय सरकारको अधिकार

- रक्षा र सेना सम्बन्धी (क) राष्ट्रिय एकता र भौगोलिक अखण्डताको संरक्षण (ख) राष्ट्रिय सुरक्षा सम्बन्धी
- युद्ध र प्रतिरक्षा
- हातहतियार खरखजाना कारखाना तथा उत्पादन सम्बन्धी
- खानी उत्खनन
- सुरक्षित छापाखाना
- सामाजिक सुरक्षा र गरिबी निवारण
- नापतौल
- विमा निति, बस्ती विकास निति, पर्यटन नीति, वातावरण
- अनुकूलन
- आणविक उर्जा, वायुमण्डल र अन्तरिक्ष सम्बन्धी
- हवाई उड्डयन, अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल
- नागरिकता, राहदानी, भिसा, अध्यागमन

प्रदेश सरकारको अधिकार

- प्रदेश प्रहरी प्रशासन र शान्ति सुरक्षा
- स्वास्थ्य सेवा
- प्रदेश सभा, प्रदेश मन्त्रिपरिषद सम्बन्धी
- प्रदेश भित्रको व्यापार
- प्रदेश लोकमार्ग
- प्रदेश अनुसन्धान ब्युरो प्रदेश लोकसेवा आयोग
- खानी अन्वेषण र व्यवस्थापन
- भूमि व्यवस्थापन, जग्गाको अभिलेख
- प्रदेश सरकारको कार्यालको भौतिक व्यवस्थापन र अन्य आवश्यक विषय

स्थानीय तहको अधिकार

- नगर प्रहरी
- सहकारी संस्था
- एफ. एम. सञ्चालन
- आधारभूत र माध्यमिक शिक्षा
- आधारभूत स्वास्थ्य र सरसफाई स्थानीय अभिलेख व्यवस्थापन
- स्थानीय स्तरका विकास आयोजना तथा परियोजनाहरू
- स्थानीय कर
- स्थानीय सडक, ग्रामीण सडक, कृषि सडक, सिँचाई

(ख) सङ्घीय सरकारका काम कर्तव्यहरूलाई विकासका काम, सुरक्षासम्बन्धी काम र प्रशासनिक काममा वर्गीकरण गर्नुहोस् ।

उत्तर: वैदेशिक सम्बन्ध सम्बन्धी काम

- हवाई उड्डयन, अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल
- अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार विनिमय, बन्दरगाह, क्वारेन्टाइन

- अन्तरदेशीय तथा अन्तरप्रदेश विद्युत प्रसारण लाइन
- अन्तर्राष्ट्रिय सन्धि वा सम्झौता, सुपुर्दगी, पारम्पारीक कानुनी
- सहायता अन्तर्राष्ट्रिय सीमा, अन्तर्राष्ट्रिया सीमा नदि
- परराष्ट्र तथा कुटनीतिक मामिला, अन्तर्राष्ट्रिय सम्बन्ध र संयुक्त राष्ट्रसङ्घसम्बन्धी

विकास सम्बन्धी काम

- राष्ट्रिय यातायात नीति, रेल तथा राष्ट्रिय लोकमार्गको व्यवस्थापन
- खानी उत्खनन्
- केन्द्रिय स्तरका ठूला विद्युत, सिंचाई र अन्य आयोजना तथा परियोजना

सुरक्षा सम्बन्धी काम

- केन्द्रिय प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी बल, राष्ट्रिय गुप्तचर तथा
- अनुसन्धान, शान्ति सुरक्षा
- सामाजिक सुरक्षा र गरिबी निर्वारण
- फौजदारी देवानी कानूनको निर्माण
- हातहतियार रबरखजना कारखाना तथा उत्पादनसम्बन्धी युद्ध र प्रतिरक्षा

प्रशासनिक काम

- सङ्घीय निजामति सेवा, न्याय सेवा र अन्य सरकारी सेवा
- नापतौल
- निति-नियम- सहकारी नियमन

(ग) सबै तहका सरकारका बिचमा किन अधिकारका साझा सूची तयार गरिएको होला ? आफ्नो विचार प्रस्तुत गर्नुहोस् ।

उत्तर: जस्तो एक व्यक्ति समाजमा एकलै बस्न सक्तैन ऊ समाजसँग घुलमिल हुनुपर्छ उसलाई समाज चाहिन्छ । त्यसैगरी राज्य एकलै चल्दैन त्यसको सबै सरकार अर्थात स्थानीय, सङ्घ र प्रदेश सबै आवश्यक पर्छ । राज्यको वा कुनैपनि राष्ट्रको अधिकार, कर्तव्य सबै सरकारले गर्नुपर्छ कुनै एकमात्र स्थानीय तह वा प्रदेशले मात्र अधिकार प्राप्त गरेर वा कार्य सञ्चालन गर्न सम्भव छैन । कुनै एक प्रदेशबाट अर्को प्रदेशमा सबैकुराको स्थानान्तरण अत्यावश्यक छ जस्तो अभिव्यक्त, थुनुवा वा कैदीको स्थानान्तरण एक प्रदेशबाट अर्को प्रदेशमा हुन साझा अधिकार आवश्यक पछन साझा अधिकार आवश्यक पर्छ । अन्तरप्रदेश फैलेको जङ्गल, हिमाल, वन संरक्षण क्षेत्र जल उपयोग भूनि नीति र सो सम्बन्धी कानून एकाधिकारमा सम्भव छैन त्यसैले यसमा साझा अधिकार आवश्यक पर्छ । त्यसैगरी प्रदेश सिमानादि, जलमार्ग, वातावरण, संरक्षण, जैविक विविधतामा पनि एक अधिकारले सम्भव हुँदैन अर्थात यो साझा अधिकारमा पर्छ । यसरी अन्त्यमा प्रदेश प्रदेश, स्थानिय स्थानिय तह विचकामे समन्वयविना सम्भव नहुने हुँदा सबै सरकारका विचमा साझा सुचि तयार गरिएको हो ।

If you have any suggestions or feedback you can send us an mail at Nepalenotes@gmail.com.

You can also find us on different social media platforms like Facebook, Instagram, Twitter, YouTube etc.